

**MAHKEMEDE ÇALIŞAN KİŞİLER
VE
MAHKEMELERE YARDIMCI ORGANLAR**

Prof. Dr. Süha TANRIVER

Doç. Dr. Emel HANAĞASI

©Bu doküman eğitim amacıyla hazırlanmış ve öğrenciye verilmiştir.

İzinsiz çoğaltılması ve satılması halinde gerekli cezaî ve hukukî yollara başvurulacaktır.

Yargılamaya Katılan ve Yargılamada Rol Oynayan Kişiler

Mahkemede Çalışan Kişiler

Hâkim

Adliye Memurları

- Yazı İşleri Müdürü
- Zabıt Katibi
- Mübaşir

Mahkemede Yardımcı Rol Oynayan Organlar

- Avukatlar
- Dava takipçileri
- Dava vekilleri
- Savcılar
- Noterler

Mecburî Dava Arkadaşlığı

İhtiyarî Dava Arkadaşlığı

Taraflar

Davacı

Davalı

Müdahale

Dava arkadaşlığı

Aslî Müdahale

Fer'î Müd.

HÂKİMLER

HÂKİMLİK MESLEĞİNE GİRİŞ-SEÇİM VE ATAMA

- Her yıl alınacak aday sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre **Adalet Bakanlığınca** tespit edilir. (HSK m.9, I).
- Hâkim adayları **Adalet Bakanlığı tarafından** sınavla tespit ve tayin edilir. Doktora yapanlar sadece mülakata tâbi tutulur (HSK m.9, II, III).
- **Meslek öncesi eğitim süresi iki yıldır.** Bu süre, **hazırlık eğitimi, staj dönemi ve son eğitim dönemi** olmak üzere üç dönemi kapsar. Hazırlık eğitimi ve son eğitim, Ankara’da bulunan **Türkiye Adalet Akademisinde** yapılır (4954 s. K. m. 28, I, II). Eğitim sonunda başarı gösterenlerin atamaları Hâkimler ve Savcılar Kanunu'na göre yapılır.
- **Hâkimlerin seçimi ve atanmasında yetkili organ, HSYK'dur** (HSYK K. m. 4).
- Stajını tamamlayan hâkim adaylarının görev yerleri bu HSYK tarafından yapılacak ad çekme suretiyle belirlenir ve atamaları müşterek kararla yapılır (HSK m. 13).

ANAYASA m. 9- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

ANAYASA m. 138 - Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

➤ **Hâkimler, yetkiyi devletten değil, milletten alırlar ve onun adına kullanırlar.** Bunun bir sonucu olarak, **hâkimler, özel statülü kamu görevlisi olup, klâsik devlet memuru çerçevesi içinde düşünülmezler!** Hâkimliğin niteliği ve bunun yanında yetkinin kaynağı sebebiyle de, devletle vatandaş uyumsuzluğa düştüğünde de, hâkim her ikisine eşit uzaklıkta ve bağımsızdır.

➤ **Hâkimin son noktada karar yeri vicdanıdır.** Ancak, “*vicdanî kanaat*” sübjektiftir. Bu nedenle, **hâkimin kanuna ve hukuka uygun olarak karar vereceği belirtilerek, sübjektif hususa objektif ölçüler konulmuştur.** Bu çerçevede:

Hâkimler, sadece hukuk kuralları ile bağlıdır ve diğer mahkemelerin kendi önlerine gelen ön sorunlar hakkında verdikleri kararlarla bağlı değildirler.

❖ **Üst mahkeme olan Yargıtay kararlarından farklı kararlar verebilir.**

❖ **Anayasa 'ya aykırı gördüğü bir kanun hükmünü uygulamamakla ödevlidir (bkz. AY m. 152).**

Hâkimin sadece kanunlara bağı olduğu prensibinin istisnaları:

- ❖ İBK benzer hukukî konularda Yargıtay dairelerini ve adalet mahkemelerini bağlar (Yargıtay K. m. 45, VI).
- ❖ Hâkimler, Yargıtayın verdiği bozma kararına karşı direnebilirse de, bu direnme kararının HGK'nda incelenmesi üzerine verilen karara uymak zorundadırlar (HMK m. 373, 7).
- ❖ Anayasa Mahkemesi kararları, yasama ve yürütme yanında mahkemeleri, yani hâkimleri de bağlar (AY m. 153, VI).
- ❖ Uyuşmazlık Mahkemesi kararları, hâkim için bağlayıcıdır (2247 s. K. m. 30, VII).

- Hiçbir organ, makam, mercii veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz (AY m. 138, II; Hâkim ve Savcılar K. m. 4, I).
- Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisi'nde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz; görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz (AY m. 138, III).
- Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez (AY m. 138, IV).
- Hâkimler, Anayasa'da belirtilen dışında genel ve özel hiçbir görev alamazlar ve siyasî partilere üye olmazlar (AY m. 140, V).
- Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir (AY m. 140, III). Bu kanun, 24.2.1983 gün ve 2802 sayılı **Hâkimler ve Savcılar Kanunu**'dur.
- Hâkimlerin atama, terfi, disiplin, yer değiştirme gibi bütün özlük işlerinde karar verme yetkisi, yasama, yürütme ve hatta yargı organlarından bağımsız olan **Hâkimler ve Savcılar Kurulu**'na aittir (AY m. 159).

Hukukumuzda hâkimlik teminatına ilişkin ilkelere göre:

- Hâkimler azlonulamazlar (AY m. 139, I; HSK m. 44).
- Hâkimler, yaş haddi (65 yaşından önce) ve maluliyet hali dışında kendileri istemedikçe emekliye sevk olunamazlar (AY m. 139, I; m. 140, IV; HSK. m 44).
- Hâkimler, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık ve ödeneklerden ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar (AY m. 139, I; HSK m. 44-45).
- Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun ve diğer mevzuata (*hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere*) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, **ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanı' nın oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır.**

HÂKİMİN DAVAYA BAKMASININ YASAK OLMASI

HÂKİMİN DAVAYA BAKMASININ YASAK OLDUĞU HALLER (m. 34):

Hâkim, aşağıdaki hâllerde davaya bakamaz; talep olmasa bile çekinmek zorundadır:

- Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada.
- Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında.
- Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında.
- Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında.
- Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında.
- Nişanlısının davasında.
- İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyımı veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davada.

HÂKİMİN ÇEKİNMESİ USULÜ

- Hâkimin davaya bakmasının yasak olduğu hallerde, hâkim davaya bakamaz, **taraflar talep etmeseler bile çekinmek zorundadır.**
- Taraflar da, hâkimin davaya bakmasının yasak olduğunu *her zaman* ileri sürebilirler.
- Tek hakimli mahkemelerde hâkim çekinme kararını kendisi verir. Çok hâkimli mahkemelerde ise, çekinme isteğini talep eden üyenin oya katılmaması suretiyle karar verilir.
- **Çekinme kararı, nihaî bir karardır ve bu karara karşı üst mahkemeye başvurulabilir (m.35, 1).**
- Hâkimin çekinmesine ilişkin kararlar harçtan muaftır (**HarçK. m. 13/b**).
- Hâkimin çekinmesi üzerine, o davaya hangi mahkeme (hâkim) tarafından bakılacağı ise, **yargı yeri belirlenmesi usulü** ile belirlenir.

HÂKİMİN ÇEKİNMESİNİN SONUÇLARI

- Yasaklama sebebinin doğduğu tarihten itibaren, o hâkimin huzuru ile yapılan bütün işlemler, üst mahkemenin kararı ile iptal olunabilir.
- Davaya bakması yasak olan hâkimin verdiği karar ve hükümler her halde iptal olunur.
- Davaya bakması yasak olan hâkimin karar vermiş veya karara katılmış olması yargılamanın yenilenmesi nedenidir (m. 375, 1/b).
- Bir davaya bakması yasak olan hâkimin, davaya bakmış ve hüküm vermiş olması aynı zamanda ve öncelikle, mutlak temyiz nedeni oluşturur.
- Yaptığı işlemler ve verdiği kararlar iptal edilen hâkim, bunların sebep olduğu yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilebilir (m. 30, son c.).

HÂKİMİN REDDİ

HÂKİMİN REDDİ SEBEPLERİ (m. 36):

Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir. Aşağıdaki hâllerde, hâkimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir:

- Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması.
- Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması.
- Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması.
- Davanın, dördüncü derece de dâhil yansoy hısımlarına ait olması.
- Dava esnasında, iki taraftan birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması.

TARAFLARIN HÂKİMİ REDDİ (m. 36 vd.)

Hâkimin reddi gerekçesini öğrenen taraf, red talebini **en geç ilk oturumda (yani ön inceleme duruşmasında); dava sırasında öğrenmişse ondan sonraki ilk oturumda, yeni bir işlem yapılmadan önce ileri sürmelidir (m. 38, 1)**. Red dilekçesi hâkimin bulunduğu mahkemeye verilir ve karşı tarafa tebliğ ettirilir (m. 38, 2, 3).

Karşı taraf **bir hafta içinde** red talebine cevap verir (m. 38, 5).

Red talebi ve karşı tarafın buna cevabı, ekleri dosya ile birlikte yazı işleri müdürü tarafından hâkime verilir.

Hâkim **bir hafta içinde** dosyayı inceleyip bu konuda bir karar verir (m. 38, 5). Hâkim **ön inceleme** yapar. Bu incelemenin sonucunda şu hallerde red talebini geri çevirir (m. 41):

-Red talebi süresinde değilse. - Red sebebi ve inandırıcı delil veya emare gösterilmezse. -Red talebi davayı uzatmak amacıyla yapılmışsa.

Hakim **ön inceleme** sonunda talebi reddetmezse, kendi düşüncesini de yazarak red dosyasını talebi inceleyecek merciye gönderir.

Red talebini inceleyen merci, kural olarak dosya üzerinden inceleme yapar (m. 42). Bu inceleme sonucunda:

Red Talebini Reddeder

Esas hüküm bakımından kanun yolunun kapalı olduğu kararlar bakımından red kararı kesindir. Aksi halde, kanun yoluna gidilebilir (m. 43, 2).

Red talebinin reddi istenen hâkim davaya bakmaya devam eder (m. 42, 3). Ayrıca bkz. m. 42/4, 5,6.

Red Talebini Kabul Eder

Reddi istenen hâkimin o davaya bakması yasağı (m. 42, 2) devam eder. Red talebinin kabulü kararının kesinleşmesi ile red sebebinin doğduğu tarihten başlayarak, reddedilen hâkimin yaptığı ve taraflarca itiraz edilen esasa etkili işlemler, davaya sonradan bakan hâkim tarafından iptal olunur. (m. 43, 3; 44, 3).

HÂKİMİN ÇEKİLMESİ (m. 33 vd.)

Hâkimin kendini red talebini kaleme yazılı olarak bildirmesi gerekir (m. 32).

Yazı işleri müdürü bu talebi taraflara tebliği eder.

Taraflar red talebine bir hafta içinde cevap verirler. Şayet hâkim duruşma sırasında çekinmişse, aynı duruşmada taraflar da cevaplarını bildirirler.

Yazı işleri müdürü çekilme talebini ve varsa tarafların cevaplarını yetkili mercie gönderir.

Yetkili merci, hâkimin çekilme talebinin yerinde olup olmadığına karar verir.

Çekilme Talebini Reddeder

Esas hüküm bakımından kanun yolunun kapalı olduğu kararlar bakımından red kararı kesindir. Aksi halde, kanun yoluna gidilebilir (m. 43, 2). Talebin mercie reddi durumunda, hâkim davaya bakmaya devam eder (m. 42, 3).

Çekilme Talebini Kabul Eder

Çekilme talebinin kabulü kararının kesinleşmesi ile çekilme sebebinin doğduğu tarihten başlayarak, çekilen hâkimin yaptığı ve taraflarca itiraz edilen esasa etkili işlemler, davaya sonradan bakan hâkim tarafından iptal olunur (m. 43, 3; 44,3).

HÂKİMLERİN DİSİPLİN SORUMLULUĞU

- Hâkimler hakkında disiplin soruşturması yapılması ve hâkimlere disiplin cezası verilmesi, **HSK**'na tâbidir (**AY m. 140, III**). Hâkimlere hangi disiplin suçlarından dolayı, hangi disiplin cezalarının nasıl verileceği **HSK m. 62-81'** de ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.
- **Anayasa m. 144:** İcra daireleri, noterler ve cezaevleri gibi yerlerde sunulan adalet hizmetleri ile SAVCILARIN İDARÎ GÖREVLERİ yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılır. Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.
- **Anayasa m. 159, IX ve X:** **HÂKİMLERİN İDARÎ VE ADLÎ GÖREVLERİNİ, SAVCILARIN İSE ADLÎ GÖREVLERİNİ;** kanun ve diğer mevzuata (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, **Hâkimler ve Savcılar Kurulu'** nun ilgili dairesinin teklifi ve **Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanının** oluru ile **Hâkimler ve Savcılar Kurulu Teftiş Kurulu** müfettişlerine yaptırılır. Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz!
- **HSK m. 82:** Hâkim ve savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması **Adalet Bakanlığının** iznine bağlıdır.
- Disiplin soruşturmasını gerektiren fiil, resen öğrenebileceği gibi, ihbar veya şikâyet üzerine de öğrenebilir. Bu tür şikâyet ve ihbarlar, belli bir konuyu içermez ve gerçek kimlik ve adres gösterilerek yapılmazsa, işleme konmaz. Disiplin soruşturmasına başlandıktan sonra, şikâyetten vazgeçilse bile bu soruşturmayı engellemez, soruşturmaya devam edilir (**HSK m. 97 ve 76, I**).

HÂKİMLERİN CEZAÎ SORUMLULUĞU

Hâkimlerin ve savcılarının görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmaları genel hükümlere tâbi kılınmamış, bu konuda özel düzenleme yapılması kabul edilmiştir (AY m. 140, III). Bu nedenle hâkimlerin *cezaî sorumluluğu ve soruşturma usulü*, HSK' nun 82-92. maddelerinde düzenlenmiştir. Bunun yanında bazı suçlar, hâkimler tarafından işlendiği takdirde Türk Ceza Kanunu'nda daha ağır şekilde cezalandırılmıştır. Örneğin, rüşvet suçunda ceza üçten birden yarısına kadar artırılır (TCK m. 252, II).

HÂKİMLERİN HUKUKÎ SORUMLULUĞU (HMK m. 46-49)

- Hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı, HMK m. 46' da tahdidi olarak sayılan bazı sebeplere dayanılarak, Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir (*ayrıca bkz. CMK m. 141 vd.*).
- HMK m. 46-49, yargı yetkisinin kullanan tüm hâkimler hakkında uygulama alanı bulur.
- Tazminat davasında davacı, hâkimin kararından ya da davranışından zarar görmüş olan kimse; davalı ise, Devlettir.
- Bu davanın açılabilmesi için:
  - *Tazminat gerektiren fiil, yargısal görevin icrası sırasında veya yargısal görev dolayısıyla işlenmiş olmalıdır.*
  - *TBK' ndaki haksız fiil hükümlerine göre zarar, kusur ve illiyet bağının aranması gerekir.*
  - *Hâkimlerin ağır ihmal veya kasıtlı oldukları hâllerde devletin sorumluluğu kabul edilmiştir.*
  - *HMK m. 46' da sayılmış bulunan sorumluluk sebeplerinden biri var olmalıdır.*
  - *Bu dava, iki yıllık zamanaşımına tâbidir (TBK m. 72).*

- **Görevli ve yetkili mahkeme HMK m. 47' de ayrıca düzenlenmiştir.**
- **Dava bir dilekçe ile açılmalı; bu dilekçede, hangi sorumluluk sebebine dayanıldığı ve delilleri açıkça belirtilmeli ve varsa belgeler de eklenmelidir (m. 48/1).**
- **Vekilin hâkime karşı tazminat davası açması için vekâletnamesinde açık yetki verilmesi gerekir (m. 74).**
- **Tazminat davası davacı lehine sonuçlanırsa, Devlet davacınınin maddî ve manevî tüm zararlarını ve yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Devlet, ödediği tazminat nedeniyle, sorumlu hâkime ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder.**
- **Tazminat davası davacı aleyhine sonuçlanırsa, idarî para cezasına mahkûm edilir.**

ADLİYE MEMURLARI

Yazı İşleri Müdürü

- Mahkemenin yazı işlerinin başında yazı işleri müdürü yer alır. Tüm yazı işlerinin düzen içinde yürütülmesini yazı işleri müdürü sağlar. Kalem işlerinin neler olduğu ve nasıl görüleceği, kural olarak Bölge Adliye ve Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik' te (m. 169 vd.) gösterilmiştir. Bundan başka, HMK' nda (örn. m. 38, 158, 159, 301, 393) ve diğer kanunlarda (örn. Tebligat K. m. 9/5) da yazı işleri müdürlerinin görevleri ile ilgili hükümler vardır.
- Yazı işleri müdürleri, ayrıca noter bulunmayan yerlerde geçici yetkili noter yardımcılığı (**Noterlik K. m.32**) ve icra-iftlâs müdürü bulunmayan yerlerde icra-iftlâs müdürü (**İİK m. 1, III**) görevlerini de yaparlar.
- Yazı işleri müdürü, ihtiyatî tedbir kararının icrası (**m. 393**) için de görevlendirilebilir.

Zabıt Kâtipleri (Tutanak Yazmanları/Tutanak Yazıcıları)

- Zabıt kâtibî, mahkemede **yazı işleri müdürünün denetiminde çalışan yargı memurudur.**
- Zabıt kâtipleri, **duruşmalarda ve duruşma dışında tutanak düzenlemek ve kararları yazmak** görevini yerine getirirler.
- Zabıt kâtibî, **mahkemenin resmî tanığı durumundadır.** Bu nedenle **gerek duruşmada gerekse mahkeme dışında, örneğin keşifte, zabıt kâtibî hâkimin yanında olmak (m. 157) ve düzenlenen tutanağı imzalamak zorundadır (m. 155).** Zabıt kâtibînin imzasının bulunmadığı tutanağa dayanılarak hüküm verilirse, bu eksiklik bir bozma sebebi sayılmaktadır.
- Dava ile ilgili mahkemeye sunulan her türlü dilekçe ve belge, hâkim veya yazı işleri müdürünün havalesinden sonra, zabıt kâtibî tarafından dosyaya konulur (m. 159). Zabıt kâtibî, dosya içindeki her türlü belgeyi gösteren dizi listesi düzenlemek zorunda olup, dosyaya ibraz edilen veya çıkarılan belgeler derhal bu listeye kaydedilir (m. 160).
- Duruşmada yapılan tüm işler, örneğin tarafların, gösterdikleri tanıkların ve bilirkişinin ifadesi, mahkemeye sundukları belgeler, ikrar, feragat ve sulh, taraflara tefhim edilen hususlar, hâkimin kontrolünde, zabıt kâtibî tarafından tutanağa geçirilir. Tutanağa yazılacak hususlar hâkim tarafından yazdırılır (m. 154, 1).

ZABIT KÂTİBİNİN YASAKLILIĞI VE REDDİ (m. 45)

- Davada görevli zabıt kâtibi hakkında **34. ve 36. maddelerde düzenlenen sebeplerden birisiyle** ret talebinde bulunulabilir.
- Ret talebi, **zabıt kâtibinin görev yaptığı mahkeme tarafından** karara bağlanır. Bu konuda verilecek kararlar kesindir.
- Zabıt kâtibi **34. maddedeki sebepleri bildirerek görevden çekinebilir.** Bu hâlde gereken karar, görev yaptığı mahkeme tarafından verilir.
- Zabıt kâtibinin aynı işte hâkim ile birlikte reddi veya çekinmesinin istenmesi hâlinde, hâkim hakkında ret veya çekinmeyi inceleyecek olan merci, her ikisi hakkında karar verir.

Mübaşirler

- Duruşma sırasında ve duruşma dışında mahkemelere yardımcı olan; duruşmalara tarafların çağırılması, duruşma salonuna alınması ve duruşmanın disiplinini sağlamak için hâkim tarafından verilen görevleri yerine getirmekle görevli olan memurlardır.
- Bazı hallerde, tebligat işlerinin yapılmasında mahkemelere yardımcı olurlar (**TebK m. 2, 41**).

SAVCILAR

SAVCILAR (m. 70)

- **Savcılar, kamu düzenini ilgilendiren ve kanunlarda açıkça görevlendirildikleri hallerde hukuk davası açabilirler (m. 70, 1)** (örn. *nesebin düzeltilmesine itiraz davası (TMK m. 294)*, *evlenmenin butlanı davası (TMK m. 146)*, *evlenmenin men'i davası (TMK m. 138)* gibi).
- Savcılar hukuk davası açtıkları takdirde davacı tarafta yer alırlar; ceza muhakemesinde olduğu gibi iddia makamı olarak yer almazlar.
- Savcının açtığı davanın görülmesi de HMK hükümlerine tâbidir.
- Savcı tarafından açılan davalar harca tâbi değildir (HarçK m. 13, I).
- Savcıların yer aldığı dava ve işler üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edemezler (m. 70, 3).
- **Savcılar, kanunda açıkça öngörülen hâllerde, açılmış olan hukuk davalarında taraf olarak yer alır (m. 70, 2).** Savcıların davaya katılması, kendine özgü, taraflara tâbi olmayan, onlardan bağımsız bir katılımdır.
- **Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bazı kesin kararları kanun yararına temyiz edebilir (HMK m. 429).**
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı' nın **yargı yolu uyuşmazlığı ile ilgili bazı görevleri vardır (UMK m. 6, m. 13, III; m. 16).**

AVUKATLAR

- Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder (AvK m.1).
- Avukatlığın amacı; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır. Avukat bu amaçla hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder (AvK m. 2, I, II).

Her türlü hukukî sorun ve uyuşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanması konusunda her derecede yargı organları ve hakemlerle, resmî ve özel kişi, kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla hukukî bilgi ve tecrübelerini, adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis ederek **kamu hizmeti gören serbest meslek** mensubu kişidir (AvK m. 1, 2). Avukatın iki önemli görevi vardır:

- 1) Tarafın temsilcisi olmak (burada müvekkilinin hak ve menfaatlerini korur),
- 2) Yargının bir organı olarak hukukun uygulanması ve adaletin gerçekleşmesine yardımcı olmaktır.

AVUKATLIĞIN TEKELCİ NİTELİĞİ

Yalnız avukatların yapabileceği işler: Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara aittir. Baroda yazılı avukatlar bu sayılanlar dışında kalan resmi dairelerdeki bütün işleri de takip edebilirler (m. 35, I, II). *(ayrıca bkz. AvK. Yön. m.14).*

Avukatlık yetkilerinin başkaları tarafından kullanılmaması: Baro levhasında yazılı bulunmayanlar ve işten yasaklanmış olan avukatlar, şahıslarına ait olmayan dava evrakını düzenleyemez, icra işlemlerini takip edemez ve avukatlara ait diğer yetkileri kullanamazlar. Baro levhasında yazılı bulunmayanlar avukatlık unvanını da taşıyamazlar. Şu kadar ki, baro levhasındaki kaydı yirmi yılı dolandıktan, bürosunu kapatarak vergi kaydını sildiren avukatlar durumları hakkında bilgi vermek ve baroya karşı görev ve yükümlülüklerini yerine getirmek koşuluyla sadece avukat unvanını kullanabilirler (m. 63, I).

TEKEL HAKKINA AYKIRI DAVRANMANIN YAPTIRIMI

Tekel hakkına aykırı davranış *kabahat* oluşturur (m. 63, II, III).

Baro levhasına yazılı olmadan veya yazılı olmakla birlikte işten yasaklanmış olan kişilerin avukatlık yetkilerini kullanmaları durumunda, C. Savcısı tarafından beş yüz Türk lirasından iki bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

Avukatlık yapma yetkisini taşımadıkları halde muvazaalı yoldan alacak devralarak ve yasaların tanıdığı başka hakları kötüye kullanarak avukatlara ait yetkileri kullananlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Avukatlık yetkilerini bunu kullanmaya hakkı olmayanlar tarafından kullanıldığını öğrenen mahkemelerin, icra ve iflâs dairelerinin, baroların Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunmaları zorunludur. C. Savcılığınca yapılacak kovuşturma sonucu baroya bildirilir.

AVUKATLIĞIN TEKELCİ NİTELİĞİ

TEKEL HAKKININ İSTİSNALARI

1. Baro levhasına yazılmaları zorunlu olmayan avukatlar: Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli olarak avukatlık görevinde çalışanların baro levhasına yazılmaları isteklerine bağlıdır. Ancak bunlar hakkında bu Kanunun avukatlık mesleğine kabul ve ruhsatname verilmesine ilişkin hükümleri aynen uygulanır. Bunlar, görevlerinin gereği olan işleri yaparken baro levhasına kayıtlı avukatların yetkileriyle haklarına sahip ve onların ödevleriyle yükümlüdürler. Baroya kaydını yaptırmayan avukat, çalıştığı yer barosuna bilgi verir (Ek m. 1).

Bir kadroya bağlı olarak aylık veya ücreti Devlet, il veya belediye bütçelerinden yahut Devlet, il veya belediyelerin yönetimi ve denetimi altındaki daire ve müessese yahut şirketlerden verilen müşavir ve avukatlar, yalnız bu daire, müessese ve şirketlere ait işlerde avukatlık yapabilirler (m.12, son f.).

2. Dava vekilleri: 3499 sayılı eski Avukatlık Kanunu ' nun yürürlüğe girmesinden önce (**1.12.1939** ' dan önce), dava vekâleti ruhsatnamesi almış olan kişilerdir. Bu kişiler, **beş avukat bulunmayan yerlerde** vekâlet icra edebilirler. Mesleklerini icra edebilmeleri için, o yerin bağlı olduğu baroca tutulan bir listeye yazılmaları şarttır (Geçici m. 13).

3. Dava takipçileri: Yargı mercileri, Cumhuriyet savcılıkları, icra memurlukları nezdinde başkatiplik, zabıt katipliği, zabıt katibi muavinliği yahut icra memurluğu veya yardımcılığı görevlerinden birini en az on yıl süre ile yapmış olan kimseler, AvK. uyarınca avukatlık mesleğine kabul için aranılan tahsil, staj dışındaki şartları haiz olurlar ve avukatlığa kabuldeki engeller (AvK. m.5) kendilerinde bulunmazsa, **en az üç avukat veya dava vekili olmayan bir yerde**, o yerin bağlı olduğu baroca tutulan listeye yazılmak şartıyla, münhasıran o yerin hukuk mahkemeleri ve icra ve iflas dairelerinde dava ve iş takip edebilirler (Geçici m. 17).

4. Muhasebeci, muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler, mali mevzuat ve bunların uygulama ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak ve bu konularda inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak üzere yetkilidir (3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Yasası m. 2).

5. Factor, factoring sözleşmesinin diğer tarafının mal tesliminden veya bir edimin yerine getirilmesinden doğan alacaklarının idaresi ile ilgili olarak yapılması gereken işlemleri üstlenir. Gerektiğinde alacakların cebri icra yoluyla takibi gibi işlemleri yapar.

6. Karı ve koca kadastro ile ilgili işlemlerin yapılmasında birbirlerini vekil atayabilir (Kadastro K. m. 31, I).

7. Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça eşlerden her biri, eş sıfatıyla üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir (TMK m. 193).

8. Terekenin resmen idaresi ve resmi tasfiye durumlarında tasfiye memuru, terekeyi temsilen dava açabilir, açılmış davaya katılabilir ve avukatın tekel hakkı kapsamına giren yetkileri kullanabilir (örn. İİK m. 94, II, m. 129, II, 245).

9. Acente, aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar nedeniyle müvekkili adına dava açabileceği gibi kendisine karşı da dava açılabilir (TTK m. 119, II).

10. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş sözleşmesi K. m. 26, II' de sayılan davalar bakımından sendikaların, sendika üye veya mirasçılarını temsil yetkisi vardır. Bu yetki, sendika adına sendika başkanı tarafından kullanılır. Yine, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme K. m. 19, II uyarınca da sendikaların, üyelerini, onların mirasçılarını temsil yetkisi bulunmakta olup, bu yetki sendika başkanı tarafından kullanılır.

11. Marka ve patent vekili olan gerçek ve tüzel kişiler, 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında K. Ve diğer sınai haklarla ilgili konularda, temsil ettikleri kişileri Enstitü nezdinde temsil etmek, danışmanlık yapmak ve sınai hakların korunması için Enstitü nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak ve gerekli işlemleri yapmak ile yetkilidirler.

TÜRK HUKUKU'NDA AVUKATLA TAKİP ZORUNLULUĞU YOKTUR!

Anayasa m. 36- Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Yalnız avukatların yapabileceği işler:

AvK. m. 35, III, c.1 – Dava açmaya yeteneği olan herkes kendi davasına ait evrakı düzenleyebilir, davasını bizzat açabilir ve işini takip edebilir.

İSTİSNALAR

HMK m. 79, II- Davasını kendisi takip eden kimse, duruşmada uygun olmayan tutum ve davranışta bulunursa, hâkim kendisini uyarır; bu uyarılara uyulmaz ve gerekli görülürse kendisini vekil ile temsil ettirmesine karar verip, hemen duruşma salonundan dışarıya çıkartılmasını sağlar; vekil ile temsil ettirmemesi hâlinde, tarafın yokluğu hâlinde uygulanacak hükümlere göre işlem yapılır.

HMK m. 80- Hâkim, taraflardan birisinin, davasını bizzat takip edecek yeterlikte olmadığını görürse, ona uygun bir süre tanıyarak, davasını vekil aracılığıyla takip etmesine karar verebilir. Verilen karara uymayan taraf hakkında, yokluğu hâlindeki hükümlere göre işlem yapılır.

CMK m. 150- (1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafii seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafii görevlendirilir. *(nispi zorunlu müdafilik).*

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir. *(mutlak zorunlu müdafilik).*

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

TÜRK HUKUKU'NDA AVUKATLA TAKİBİN ZORUNLU OLDUĞU İSTİSNAİ DURUMLAR

CMK m. 204- Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir. Ancak, sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir müdafii görevlendirilmesini ister. Oturuma yeniden alınmasına karar verilen sanığa, yokluğunda yapılan işlemler açıklanır.

AvK. m. 35 , III- Dava açmaya yeteneği olan herkes kendi davasına ait evrakı düzenleyebilir, davasını bizzat açabilir ve işini takip edebilir. Ancak, Türk Ticaret Kanununun 332 nci maddesinde ön görülen esas sermaye miktarının beş katı veya daha fazla esas sermayesi bulunan anonim şirketler ile üye sayısı yüz veya daha fazla olan yapı kooperatifleri sözleşmeli bir avukat bulundurmak zorundadır. *(sözleşmeli avukat bulundurma zorunluluğu/danışman avukatlık).*

Ayrıca bkz. CMK m. 253; 3.7.2005 günlü ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 24.

Nasıl Avukat Olunur?

Ülkemizde avukatlık mesleğine kabul edilebilmek için 1136 sayılı Avukatlık Kanunu ' nun ikinci kısmında düzenlenen “ *Avukatlık Mesleğine Kabul* ” koşullarını taşımak gerekir.

Avukat olabilmek için aranan bu koşullar, avukat olduktan sonra da korunmalıdır. Koşulların yitirilmesi durumunda avukatın adının baro levhasından silinmesi sonucu ortaya çıkar (m. 72, 71).

AVUKATLIK MESLEĞİNE KABUL KOŞULLARI (1136 s. K. m.3)

OLUMLU KOŞULLAR

- T. C. vatandaşı olma
- Türk hukuk fakültelerinden birinden mezun olmak veya yabancı memleket hukuk fakültesinden mezun olup da Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden başarılı sınav vermiş bulunmak
- Staj bitim belgesi almış bulunmak
- **Avukatlık sınavını başarmış olmak (Mülga: 28/11/2006-5558/1 m.),**
- Levhasına yazılmak istenen baro bölgesinde ikametgahı bulunmak,

OLUMSUZ KOŞULLAR

- AvK.'na göre avukatlığa engel bir hali olmamak gerekir.

BARO LEVHASINA YAZILMA KOŞULU

AVUKAT-MÜVEKKİL İLİŐKİSİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Avukat-müvekkil iliŐkisi, vekâlet verenin yerine getirilmesini arzuladığı avukatlık hizmetini ortaya koyan ve avukatın da müvekkiline karşı çerçevesi dahilinde faaliyette bulunmayı bir ücret karşılığı taahhüt ettiği ivazlı sözleşme olarak karŐımıza çıkar.

Avukatlık sözleşmesi; **baro levhasına yazılı olup, mesleğini serbest olarak yapan avukat veya avukatlık ortaklığı ile iŐ sahibi arasında bağıtlanan, hukukî iliŐkilerin düzenlenmesini, hukukî sorun ve uyuşmazlıkların çözümlenmesini konu edinen, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.**

AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ

NİTELİKLERİ

- 1. Avukatlık sözleşmesi her iki tarafa borç yükleyen “tam iki taraflı” sözleşmedir.** Avukatın yükümlülükleri, başta “özenle hizmetin yerine getirilmesi” olmak üzere varsa yazılı sözleşme, yasa, meslek kuralları, meslek örgütü kararları, mesleki düzen ve gelenekleri ile ortaya çıkmakta; iş sahibinin de başta ücret ödeme ve bilgi verme olmak üzere çeşitli yükümlükleri bulunmaktadır.
- 2. Avukatlık sözleşmesine konu hizmet, ücret karşılığı yapılan bir hizmettir.** Ücret alınmaması veya AvK. gereği belirlenen ücretten az ücret alınması yasaktır.
- 3. Belli bir hukukî yardımın veya bir hizmetin yapılmasını konu edinen sözleşmedir.** Avukatlık sözleşmesinin konusu olan ve avukat tarafından verilen hizmet; yasa işlerinde ve hukukî konularda görüş bildirmek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini kullanan diğer organlar önünde gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri ve resmi dairelerdeki işleri takip etmek, bütün bu işlere ait evrakları düzenlemektir.
- 4. Avukatlık sözleşmesi, TBK’ daki hizmet sözleşmesi ve vekâlet sözleşmesi kalıplarında değerlendirilemeyen, kendine özgü kuralları olan bir sözleşmedir.**
- 5. Avukatlık sözleşmesi, avukatlık tekel hakkına sahip kişilerce yapılabilecek sözleşmedir.** Sözleşmenin bir tarafı, baro levhasına/baro avukatlık ortaklığı siciline kayıtlı avukat/avukatlık ortaklığıdır.

AVUKATIN ÜCRET HAKKI

Avukatlık, bir kamu hizmeti olup, avukat verdiği hizmet karşılığı ücrete hak kazanır. Avukatlık ücreti, avukatın hukukî yardımının karşılığı olan meblâğı veya değeri ifade eder (**AvK. m. 164, I**). Avukatlık ücreti, özel hükümlerle düzenlenmiştir.

AVUKATLIK ÜCRETİNİN BELİRLENMESİNDE İLKELER

KURAL: Avukatlık sözleşmesi serbestçe düzenlenir (**AvK. m. 163, I**).

SINIRLAMALAR: Mesleğin kamusal yönü ve devlet denetiminde yapılan bir meslek olması nedeniyle ücretin belirlenmesi tam anlamıyla serbest bırakılmamıştır.

➤ **ALT SINIR KISITLAMASI:** Avukatlık asgarî ücret tarifesi (**AAÜT**) altında vekâlet ücreti kararlaştırılmaz (**AvK. m. 164, IV; AAÜT m.1**). Aksine yapılan sözleşmelerin ücrete ilişkin hükümleri geçersiz olup, ücrete ilişkin olarak AAÜT hükümleri uygulanır.

Baro yönetim kuralları, her yıl Eylül ayı içerisinde, yargı yerlerindeki işlemlerden alınacak avukatlık ücretinin asgari hadlerini gösteren birer tarife hazırlayıp, bunu TBB' ne gönderirler. TBB yönetim kurulu, gelen bu teklifleri de göz önüne almak suretiyle ülke düzeyinde uygulanacak tarifeyi hazırlar ve her yıl Ekim ayı sonuna kadar onaylanması için Adalet Bakanlığı' na gönderir (**AvK. m.168**). Onaylanan tarife, RG' de yayımlanarak yürürlüğe girer.

➤ **ÜST SINIR KISITLAMASI:** Üst sınıra yönelik kısıtlayıcı uygulama **sadece nispi olarak belirlenen avukatlık ücretinde söz konusudur.** Avukatlık ücreti, dava olunanın veya hükmolunacak şeyin değerine göre nispi olarak belirleniyorsa veya dava ile istenen paranın bir bölümünü kapsıyorsa, başarıya göre değişmek koşuluyla değişken olarak saptanabilir. Ancak, bu durumda, **avukatlık ücreti, dava veya hükmolunacak şeyin yahut paranın yüzde yirmi beşini aşmaması** gerekmektedir (**AvK. m. 164, II**).

➤ **ÜCRETSİZ DAVA ALMA YASAĞI:** Ücretsiz dava alınması halinde, durum baro yönetim kuruluna bildirilir (**AvK. m. 164, IV**). Ancak, ücretsiz dava alınması istisnai hallerde (yakın akrabalık gibi) mümkündür. Bu nedenle ücretsiz dava alan avukatın, durumu baro yönetim kuruluna yalnız bildirmekle yetmemesi ücretsiz dava almasını haklı ve gerekli kılan sebepleri de açıklaması ve bu bildiriye ücretsiz dava alındıktan sonra yapması gerekir.

➤ **Avukatlık ücretinin belli bir işle sınırlanması:** Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, **kararlaştırılan avukatlık ücreti yalnızca avukatın üzerine almış olduğu işin karşılığı olup, karşılık dava, bağlantı ve ilişki bulunsa bile başka dava ve icra takipleri veya her türlü hukuki yardımlar ayrı ücrete tâbidir (AvK. m. 173).** Bunlar için ayrıca bir sözleşme yapılması veya önceki sözleşmenin içine dâhil edilerek işlem yapılması gerekir. Bu işler, sonucunda avukatın ayrı bir ücret isteme hakkı doğar.

Avukat, üzerine aldığı işi kanun hükümlerine göre ve yazılı sözleşme olmasa bile sonuna kadar takip eder **(AvK. m. 171, I).** İşin sonuna kadar takibi demek, avukatın *“kesin hüküm elde edilinceye kadar yapılması gereken işleri yapması”* anlamına gelir.

AVUKATLIK ÜCRET SÖZLEŞMESİ

- Avukatlık ücreti, **ya avukat ile iş sahibi arasında yapılan avukatlık sözleşmesine ücrete yönelik madde veya maddeler eklenerek ya da sadece avukatlık ücret sözleşmesi yapılarak** belirlenir.
- Avukatlık ücret sözleşmesi veya avukatlık sözleşmesinde yer alan **ücret koşulu için öngörülen biçim “yazılı” yapılmasıdır (AvK. m. 163, I)**. Ancak bu şekil şartı, **geçerlilik değil, ispat şartıdır. Yazılı olmayan anlaşmalar, genel hükümlere göre ispatlanır.**
- Avukatlık sözleşmesinin **belli bir hukukî yardımı ve meblâğı yahut değeri** kapsaması gerekir (**AvK. m. 163, I**). **Miktarın para olarak belirlenmesi zorunludur.** Avukatlık sözleşmesinde ücret, yabancı para olarak ya da yabancı para üzerinden TL olarak da kararlaştırılabilir.
- **Kanuna aykırı olmayan şarta bağlı sözleşmeler geçerlidir (AvK. m. 163, I).**

➤ **Ücretin başarı ile oranlı bir şekilde belirlenmesi de mümkündür (AvK. m. 164, II).** Yüzde yirmi beşi aşmamak üzere, **dava veya hükmolunacak şeyin değeri yahut paranın belli bir yüzdesi** avukatlık ücreti olarak kararlaştırılabilir. **Ancak, başarı koşullu ücretin geçerli olabilmesi için, başarısızlık hali için de bir ücretin öngörülmüş olması gerekir.** Aksi halde, ücretsiz dava alma durumu ortaya çıkar ve sözleşme geçersiz sayılır.

➤ **DAVANIN SONUCUNA KATILMA (HASILI DAVAYA İŞTİRAK) YASAĞI:** Yapılacak sözleşmeler, dava konusu para dışındaki mal ve haklardan bir kısmının aynen avukata ait olacağı hükmünü taşıyamaz (**AvK. m. 164, III**).

AVUKATLIK ÜCRETİNİN KARARLAŞTIRILMAMIŞ VEYA BELİRSİZ YA DA GEÇERSİZ OLDUĞU DURUMLARDA AVUKATLIK ÜCRETİ

AvK m. 164, IV- (...) Avukatlık ücretinin kararlaştırılmamış olduğu veya taraflar arasında yazılı ücret sözleşmesinin bulunmadığı yahut ücret sözleşmesinin belirgin olmadığı veya tartışmalı olduğu veya ücret sözleşmesinin ücrete ilişkin hükmünün geçersiz sayıldığı hallerde;

➤ Değeri para ile ölçülebilen dava ve işlerde asgari ücret tarifelerinin altında olmamak koşuluyla ücret itirazlarını incelemeye yetkili merci tarafından davanın kazanılan bölümü için avukatın emeğine göre ilâmın kesinleştiği tarihteki müddeabihin değerinin yüzde onu ile yüzde yirmisi arasındaki bir miktar avukatlık ücreti olarak belirlenir.

➤ Değeri para ile ölçülemeyen dava ve işlerde ise avukatlık asgari ücret tarifesi uygulanır.

AVUKATIN İSTİFASI HALİNDE ÜCRET

AvK m. 174, I- Üzerine aldığı işi **haklı bir sebep olmaksızın takipten vazgeçen avukat hiçbir ücret istiyemez ve peşin aldığı ücreti geri vermek zorundadır (ayrıca bkz. Meslek K. m. 38).**

Buna karşın **avukat, haklı bir nedenle işi bırakmış ise, genel kurallar gereği kendisine ödenmesi gereken ücreti ve giderleri isteme hakkına sahiptir.** Avukatın isteyebileceği ücret, sözleşmesel ücret diyebileceğimiz iş sahibi ile avukat arasında yapılmış sözleşme gereği isteyeceği ücret ile yargı mercilerince avukata ait olmak üzere karşı tarafa avukatlık asgari ücret tarifesine göre yükletilecek ücrettir.

İş sahibinin işi, bir başka avukata vermesi halinde, ilk avukatın olur vermemesi durumunda iş kendiliğinden sona ermekte ve iş sahibi olur vermeyen avukatın ücretinin tamamını ödeme yükümlülüğü altına girmektedir (AvK. m. 172, III).

AVUKATIN AZLİ HALİNDE ÜCRET

AvK m. 174, II- Avukatın azli halinde ücretin tamamı verilir. Şu kadar ki, **avukat kusur veya ihmalden dolayı azledilmiş ise ücretin ödenmesi gerekmez.**

İŞİN BAŞKA BİR AVUKATLA BİRLİKTE TAKİBİ HALİNDE ÜCRET

AvK m. 172, I, IV- İş sahibi, ilk anlaşmayı yaptığı avukatının yazılı muvafakatı ile, başka avukatları da işin kovuşturma ve savunmasına katabilir.

(..)

İlk avukatın muvafakatı ile işin başka avukatlar tarafından da takibi halinde iş sahibi, ilk avukatın ücretinden kısıntı yapamaz. Bu halde avukatların müvekkile karşı sorumluluğu konusunda 171 inci maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

TEVKİL YETKİSİ DAHİLİNDE BİR BAŞKA AVUKATIN TEVKİL OLUNMASI HALİNDE ÜCRET

Tevkil yetkisi çerçevesinde, avukat tarafından işe başka avukatlar dahil edilmişse, **avukat artık bundan ötürü ayrı bir ücret isteyemez.** Ayrıca, **iş birlikte takip eden avukat da müvekkilden ücret isteyemez. Tevkil yetkisi ile iş tamamen başka bir avukata bırakılmışsa,** tevkil eden ve tevkil olunan avukatlar, ücret sözleşmesindeki miktarı aşmamak şartıyla harcadıkları mesaiye karşılık olan ücreti müvekkilden isteyebilir. **Tevkil eden avukat, peşin bir ücret almışsa,** harcadığı mesaiye karşılık olan miktarın fazlasını , tevkil ettiği avukata ödemekle yükümlüdür (**AvK. m. 171, son f.**)

AVUKATIN HAPİS HAKKI

AvK m. 166, I- Avukat, müvekkili tarafından verilen veya onun namına aldığı malları, parayı ve diğer her türlü kıymetleri, avukatlık ücreti ve giderin ödenmesine kadar, kendi alacağı nispetinde elinde tutabilir.

Ayrıca bkz. AvK. m. 39.

KOŞULLARI

1. Avukatın alacağının miktarının belli ve muaccel olması gerekir.
2. Avukat hapis hakkını uygulayacağı mala iş sahibinin oluru ile veya ahzu kabz yetkisini kullanarak zilyet olmalıdır.
3. Alacak ile eşya arasında bağlantı bulunmalıdır.
4. Avukatın hapis hakkını ortadan kaldıran durumlardan birinin olmaması gerekir.
5. Hapis hakkı sadece avukatlık ücreti veya avukat tarafından yapılan giderler için kullanılabilir.
6. Alacakla orantılı olmalıdır.
7. Hapis hakkının kullanılacağı ve miktarı iş sahibine bildirilmelidir.

AVUKATLIK ÜCRETİNİN RÜÇHANLI BULUNMASI:

AvK m. 166, II, III, IV-Avukat, sözleşme ile kararlaştırılan ve hakim tarafından takdir olunan ücretinden dolayı, kendi çalışması sonucunda müvekkilin muhafaza ettiği veya kazandığı mallar ve davadaki diğer taraftan ilam gereğince tahsil edilecek para yahut alınacak mallar üzerinde diğer alacaklılara nazaran rüçhan hakkını haizdir. Rüçhan hakkı, vekaletnamenin düzenlenme tarihine, vekaletname umumi ise iş sahibi adına ücret konusu işten dolayı ilk yapılan resmi başvurma tarihine göre sıra alır. İş sahibinin iflası halinde avukatın vekâlet ücreti alacağı da rüçhanlıdır. Ancak, 9.6.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 206 ncı maddesinin birinci fıkrası hükmü saklıdır.

Bir ilamın cebri icra yoluyla infazına girişildiğinde, icra dairesi, takip talebinde bulunan tarafın ilamda adı yazılı olan avukatına, icra emri ile aynı zamanda düzenleyeceği bir bildiriye, gideri takip talebinde bulunandan alınmak suretiyle, derhal tebliğ eder. Bu bildiri tebliğ edilmedikçe icranın sonraki safhalarına geçilemez. Avukata yapılacak tebliğin giderleri hakkında 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 59. maddesi hükmü uygulanır.

Avukatın ölümü halinde, mirasçılara intikal eden avukatlık ücreti alacakları da, avukat alacakları gibi rüçhanlıdır. Şu kadar ki, üçüncü fıkarda yazılı bildirim zorunluğu bu kimseler hakkında uygulanmaz.

AVUKATLARIN HAKLARI

❖ **AvK. m. 35:** Kanun işlerinde ve hukukî meselelerde mütalâa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adlî işlemleri takip etmek ve bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara aittir.

❖ **AvK. m. 35/A:** Avukatlar dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı *uzlaşmaya davet edebilirler*. Karşı taraf bu davete icabet eder ve uzlaşma sağlanırsa, uzlaşma konusunu, yerini, tarihini, karşılıklı yerine getirmeleri gereken hususları içeren tutanak, avukatlar ile müvekkilleri tarafından birlikte imza altına alınır. *Bu tutanaklar İİK m. 38 anlamında ilâm niteliğindedir.*

❖ **AvK. m. 163-175:** Avukatlar, yaptıkları hukukî yardıma karşılık iş sahiplerinden bir ücret istemek hakkına sahiptirler.

❖ Avukatlar savunma dokunulmazlığından yararlanır. Avukatların, bir dava hakkında yargı mercilerine verdikleri dilekçe, lâyiha veya sair belgelerin veya yaptıkları iddia ve savunmaların ihtiva ettiği hakareti mutazammın yazı ve sözlerinden dolayı haklarında ceza kovuşturması yapılamaz. Ancak, dava ile ilgili olmayan ve ilgili olduğu takdirde dahi iddia ve savunma sınırını aşan hakareti mutazammın yazı ve sözler bunun dışındadır (TCK m. 128).

❖ **AvK. m. 46, II, III; HMK m. 161; AvK. Yön. m. 39:** Dava ve takip dosyaları, yalnız avukatlar ve stajyerleri yahut taraflarca mahkeme ve icra kalemlerinde incelenebilir. Avukat, dava ve takip dosyalarını, vekâletname ibraz etmeden de inceleyebilir. Ancak, vekâletname ibraz etmeyen avukata dosyadaki kâğıt ve belgelerin örneği verilmez.

❖ **AvK. m. 46, I:** Avukat yanında çalışan stajyer veya sekreter eliyle de örnek aldırabilir. Adalet dairesi içinde imkân bulunduğu ve gerekli giderler de ödendiği takdirde, fotokopi yoluyla örnek çıkartılabilir.

❖ **AvK. m. 56, I:** Avukat, iş sahibinin kendisine verdiği vekâletnamenin örneğini çıkarıp, bu örneğin aslına uygunluğunu imzası ile onaylayarak kullanabilir. Avukatın onayladığı vekâletname örnekleri, bütün yargı mercileri, resmî daireler, bankalar, kurumlar ile gerçek ve her türlü tüzel kişilere karşı resmî örnek hükmünde olarak kullanılabilir.

❖ **Teb K. m. 38:** Vekil vasıtasıyla takip edilen davalarda vekiller makbuz karşılığında birbirlerine tebligat yapabilirler.

❖ **AvK. m. 44:** Avukatlar meslekî çalışmalarını aynı büroda birlikte veya avukatlık ortaklığı şeklinde de yürütebilirler. Aynı büroda yürütülen birlikteliğin tüzel kişiliği olmamasına karşılık, avukatlık ortaklığının tüzel kişiliği vardır.

AVUKATLARIN ÖDEVLERİ

❖ **AvK. m. 11:** Avukatlar, kural olarak aylık, ücret ve kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta prodüktörlüğü, tacirlik ve esnafılık veya mesleğin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan hiçbir iş yapamazlar (istisnaları için bkz. m.12).

❖ **AvK. m. 14, I, II:** Emeklilik ve istifa gibi nedenlerle görevlerinden ayrılan hâkimlerin ve savcılarının, son beş yıl içinde hizmet gördükleri mahkeme veya dairelerin yargı çevresinde, görevden ayrılma tarihinden itibaren iki yıl süre ile avukatlık yapmaları yasaktır.

❖ **AvK. m. 13:** Bir hâkim veya savcının eşi, sebep veya nesep itibariyle usul ve fürundan veya ikinci dereceye kadar hısımlarından olan avukat, o hâkim veya savcının baktığı dava ve işlerde avukatlık edemez.

❖ **AvK. m. 38/b; Meslek Kuralları m. 36, I:** Bir anlaşmazlıkta taraflardan birine hukukî yardımda bulunan avukat yararı çatışan öbür tarafın vekâletini alamaz. Bu yasak, avukatların ortaklarını ve yanlarında çalıştırdıkları avukatları da kapsar.

❖ **AvK. m. 47:** Avukat, el koyduğu işlere ait çekişmeli hakları edinmekten veya bunların edinilmesine aracılıktan yasaklıdır.

❖ **AvK. m. 55; Meslek Kuralları m. 7, 8; m. 136:** Avukatların iş elde etmek için, reklam sayılabilecek her türlü teşebbüs ve harekette bulunmaları ve özellikle tabelalarında ve basılı kâğıtlarında avukat unvanı ile akademik unvanlarından başka sıfat kullanmaları yasaktır. Bu yasağa uymayan avukatlara disiplin cezası verilir.

❖ **AvK. m. 48:** Avukat veya iş sahibi tarafından vaat olunan veya verilen bir ücret veya herhangi bir çıkar karşılığında avukat iş getirmeye aracılık edenler ve aracı kullanan avukatlar cezalandırılır. Aracılık eden ile avukat veya iş sahibi arasındaki anlaşmalar geçersizdir.

❖ **AvK. m. 34:** Avukatlar yüklendikleri görevleri, bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır bir şekilde hareket etmekle yükümlüdürler.

❖ **AvK. m. 38/a:** Avukat, kendisine yapılan iş teklifini yolsuz veya haksız görür veya sonradan işin yolsuz veya haksız olduğu kanısına varırsa, teklifi reddetmek zorunluluğundadır.

NOTERLER

Hukukî güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek amacıyla değişik belge ve işlemlere resmîyet kazandıran ve kanunla verilen diğer görevleri yapan, belli nitelikleri ve kendine özgü statüsü bulunan, kamu hizmeti niteliğindeki noterlik hizmetini yürüten, kamu görevlisidir.

- **Her asliye mahkemesinin bulunduğu yerde o mahkemenin yargı çevresindeki işlerini görmeye yetkili olmak üzere noterlik kurulur.** Bir ilin belediye sınırları içinde birden fazla noterlik bulunduğu takdirde, her noterlik bağlı bulunduğu asliye mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olmaksızın, il belediyesi sınırları içindeki bütün noterlik işlerini görmeye yetkilidir (**NK m. 2**). Her noterliğin başında bir noter bulunur.
- Noter olabilmek için, kural olarak, Noterlik Kanunu hükümlerine göre noterlik stajını tamamlayarak, noterlik belgesi almak şarttır (**İstisnaları için bkz. NK m. 5-21**).
- Noterler devletten maaş almazlar; gördükleri işler nedeniyle **Noterlik Ücret Tarifesine** göre bir ücret alırlar ve noterlik dairesinin masrafları noter tarafından karşılanır.
- Noterler Devlet memuru olmadıkları halde, memurlar gibi Adalet Bakanlığı tarafından tayin edilir (**NK m. 22-30**).
- 65 yaş sınırlamasına tâbidir (**NK m. 56**).
- Kural olarak hiçbir hizmet noterlikle birleşmez.
- Noterlik hizmeti noterlik dairesinde yapılır. Bu dairelerde yeteri kadar kâtip ve hizmetli çalışır. Noterler resmî dairelerin tâbi olduğu çalışma saatlerinde görev yaparlar (**NK m. 51**).
- **MEVZUAT: -1512 sayılı Noterlik Kanunu, -Noterlik Kanunu Yönetmeliđi**

➤ **NOTER ODALARI:** Üç veya daha fazla noterlik bulunan her belediye hududu içinde bir noter odası kurulur. Her noter, bölgesi içinde bulunduğu noter odasına kaydolmak zorundadır (NK m. 179-188).

➤ **TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ:** Bütün noterlerin doğal üyesi buldukları TNB, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur (NK m. 163-178; 189-190).

➤ **NOTERLERİN GÖREVLERİ:**Noterlerin görevleri de **Noterlik Kanunu'nun 60-71. maddelerinde** belirtilmiştir. Genel olarak noterler **başka resmî makam veya mercilerin görevine girmeyen resmî veya resmî olmayan işlemleri yaparlar.**

❖ Noterler, hukukî güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için **işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar (NK m.1).**

❖ Noterlik Kanunu'na göre **belgelendirilen işlemler resmî sayılır (NK m. 82, I).** Bu nedenle noterlerin düzenledikleri senetler, HMK'nda farklı olarak düzenlenmiş ve diğer adî senetlerden farklı hükümlere tâbi tutulmuştur.

❖ Noter ve noter kâtipleri, görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları, kanunların emrettiği haller dışında açıklayamazlar (NK m. 54).